

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

V. ÅRG.

STOCKHOLM, 1 JULI 1916.

Nr 13.

Målet är ett.

Det yttrades under ett tal på somarmötet i Strängnäs, att kvinnornas rösträttsrörelse kan liknas vid ett träd, vars grenar hägnande utbreda sig över kvinnor av vitt skild åskådning och av vitt skild partifärg. Detta är just en symbol av det stora och ideella i kvinnorörelsen, att man från dagens brännande frågor och från det som skiljer och söndrar kan samlas under ett gemensamt fälttecken i känslan av, att vilka åsikter vi än hysa, och vilka dogmer vi än bekänna oss till, inför ett mål lägga vi dock ned partistrider- nas vapen och räcka varandra handen som systrar, och det är inför det mål, som heter kvinnosläktets frigörelse.

De senare årens starka politiska liv har i förut nästan okänd grad skärpt motsatsen mellan partierna och lämnat allt mindre plats åt individerna. Denna avgränsning har ökat intoleransen och oförståelsen mellan olika tänkande, och det blinda partihatet har delat folket i två hälfter, vilka under partistridernas småsinta käbbel glömt, att det mål för vilket de arbeta är ett framåtskridande folk i ett lyckligt land.

Det är ju helt naturligt, att även rösträttsrörelsen skall ha fått erfara den starka påfrestning, som partierna varit utsatta för, då den inom sig rymmer anhängare av landets tre olika politiska partier, av vilka det ena ännu icke upptagit kvinnans politiska rösträtt på sitt program. Röster ha förnummits, som velat uppdelat rösträttsrörelsen i olika partier, därvid glömande, att dess enande kraft, det röda blodet i rösträttsrörelsens organism, skulle tunna av, och den mäktiga älven, vars brus numera gör sig förnimbart över hela landet, skulle rinna ut i ett biflods-system, som splittrat sin kraft. Desto mera glädjande var det att på som-

Jag vill att hon skall riksdagsbänken pryda
och domarsätet, likaväl som han,
och landets lagar icke endast lyda.
Man säger mig att detta ej går an;
men är vår lag så ytterst svår att tyda
och skriva, att hon intetdera kan,
så bör hon icke heller kunna straffas
förrän en mera enkel hunnit skaffas.

Det ges en ärekrans av högre grad,
en fridens krona, grönskande som ekens:
må den hon kring sin panna fläta glad.
Ej amazon, men heller ej slavinna,
hon vare kvinna och medborgarinna!

Ur Träkol

Av Olof Stig (Friherre Stackelberg) 1870.

marmötet alla röster höjdes för den partilösa organisationen, och att kvinnorna kände den solidaritet i vars tecken de skola gå fram till seger. Då är det icke fråga om konservativ eller liberal, om socialdemokrat eller vilde, utan det är fråga om kvinnor, som gemensamt fordra erkännandet av sitt eget människovärde. Den starka flodvågen av gemensam tro och gemensamt hopp får inte splittras mot dagspolitikens bränningar och skär. Kvinnorna måste bortse från det som skiljer och förstör och ha blicken riktad mot det som enar.

Under junidagarna i Strängnäs möttes kvinnor av alla partier, och med rösträttsfanan i spetsen tågade de sida vid sida. Sida vid sida skola de också gå allt framgent, tills målet är vunnet. Det var kvinnor, som arbeta på de många sociala institutionernas mark med olika medel, men ändå förvissade om, att deras arbete bättrar till bra litet, så länge kvinnans stämma endast är en ljudande malm, utan resonans i vårt lands lagstiftande församling. Därför äro medlen för kvinnorna många, men målet endast ett: det fulla erkännandet av deras medborgarrätt.

Hur kvinnorösträtten misstänkliggöres.

Ett samtal med en dansk riksdagsmannakandidat.

Kvinnorna i utlandet, särskilt de amerikanska kvinnorna, ha mer än en gång under kampen för sin medborgarrätt fått erfara att motståndarnas vapen icke varit de blankaste. I det organiserade motståndet har man icke dragit sig för att begagna sig av så lumpna medel som lögn och bedrägeri och avsiktligt vilseledande uppgifter.

Här i Sverige ha vi gått jämförelsevis fria från detta slag av agitation, delvis beroende på att kampanjen förts under så mycket lugnare former, men det oaktat har man en och annan gång sett sig tvungen att bemöta uppgifter, tillkomna i tydligt syfte att vilseleda den allmänna opinionen.

Nyligen kom man i en landsortstidning till den överraskande slutledningen, att valen till det danska folketinget uppskjutits på den grund, att man kände fruktan för kvinnorna som väljare. Då Danmarks folk, när den nya grundlagen antogs, stod fullkomligt enligt just beträffande kvinnorösträtten, måste man antaga, att den svenska tidningen funnit en kärkommen anledning att misstänkliggöra en rörelse, som den inte ser med blida ögon.

För att utröna om det fanns en gnista sanning i påståendet, utbådo vi oss ett samtal med fröken Helene Berg, en av den danska kvinnorörelsens ledande

krafter och uppsatt som riksdagsmannakandidat vid de blivande valen. Det var i egenskap av medlem av Fordkommittén fröken Berg befann sig i Stockholm, och det var i konferensens bibliotek på Grand Hôtel, ett rum med utsikt över Strömmen och slottet, som hon lämnade några minuters audiens. På den rättframma frågan om det fanns den minsta anledning till påståendet att de danska valen uppskjutits, därför att man fruktat kvinnorna som väljare, svarade fröken Berg utan ett ögonblicks betänkannde:

— Det er rigtignok vrövl.

Sedan utvecklade hon varför det var omöjligt för Danmark att under nu rådande kristider skrida till val. Fastän många beklagade, att grundlagen icke genast kan träda i kraft, måste dock alla betänkligheter vika för det för ögonblicket främsta intresset, nämligen att landet icke blir invecklat i krig. I kristider måste de små nationerna hålla sig så stilla som möjligt, och det vore alldeles för riskabelt att utsätta ett litet land för de många inre slitningar, som en valkampanj nödvändigt måste medföra. Det radikala regeringspartiet sitter med stöd av socialdemokraterna, och toge valstriderna sin början, vore det möjligt att regeringen skulle se sig nödsakad att avgå. Nationen måste fast och enigt värna sin självständighet utåt, så länge världskriget rasar, och inte förrän fred slutits, kan man vänta, att valen skola äga rum.

Detta var alltså den enkla och logiska sanningen, som den svenska konservativa landsortspresen omklätt med sina egna påfund.

Fröken Berg trodde icke att man skulle märka någon stor partiförskjutning, när kvinnorna en dag uppträda som väljare, och hon uttalade även som sin övertygelse, att genomförandet av den politiska rösträtten redan utövat ett revolutionerande inflytande på uppfattningen hos såväl män som kvinnor i Danmark. Hos de senare har det politiska intresset vaknat genom ansvaret. Kvinnoföreningarna ha anordnat kurser i samhällskunskap för att skaffa kvinnorna politisk insikt, och de ha i mycket stor utsträckning begagnat sig av tillfällena att öka sitt kunskapsmått. Man kan därför hoppas, att det blir en fullt medveten och ansvarig väljarskara, som gör bruk av sin medborgarrätt.

Vad männen beträffar, har en betydelsefull frontförändring ägt rum. Kvinnorna äro numera en faktor i det politiska livet, de äro ett värde, som man måste tillförsäkra sig, och därför ha samtliga politiska partier friat till deras gunst. Förr hette det: "Kvinnor-

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan¹
 Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/3—1/4.
 Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
 Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
 Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.
 Prenumeration genom posten:
 Pris för 1916 Kr. 1:35.
 Lösnummer 5 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

Lästmakaregatan 6 I, Stockholm

Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.

Öppen vardagar kl. 1—4.

na sakna politisk insikt." Numera vädjar man till deras sakkunskap och fördomsfrihet.

När man har fröken Helene Bergs lilla energiska och kloka personlighet framför sig, känner man sig övertygad om, att med kvinnor av hennes typ komma de politiska lycköskarna inte långt med smicker och fagra ord. De ha varit med för länge i kampen för att inte bortse från ytan och vända blicken mot det väsentliga. Säkert kommer också den dag, då det icke blott är "kvinnorna som politisk maktfaktor" utan "kvinnorna som dugliga och arbetsföra medlemmar av den stora statskroppen", som skola tillvinna sig människans aktning.

— Och här i Sverige, säger fröken Berg plötsligt, när få ni rösträtt här? Genom en händelse kommer intervjuarens blick att följa måsarnas flykt över Strömmen bort mot riksdagshusets imponerande komplex.

— Första kammarmajoriteten heter vårt motstånd. Men vem vet? Interpellationen av landstingsmannakandidater gävo oss ju hopp om att motståndet inte är så kompakt, som vi väntat. Och när kriget är över...

Kriget! Blotta ordet är tillräckligt för att kasta en mörk sky över våra ansikten.

Skall reaktionen avgå med segern?

— Nej, svarar Helene Berg, och det blixtrar till i hennes ögon, inte denna gång. Folken ha vaknat till medvetande, och krafter från djupet äro satta i rörelse. Folken skola kämpa för sina ideal, de ha prövats över förmåga, och de skola dana en annan framtid åt sina efterkommande.

Man vill så gärna att det blir så, och hur hölj i dunkel framtiden än är, skiljas vi med den känslan, att blott människorna själva ville, skulle framtiden beskära våra efterkommande den fred, efter vilken vi nu i förtvivlan och längtan sträcka våra händer.

G. H. E.

Glädje.

Att bli glad är någonting stort. I våra dagar dyrbarare än annars. En värd av äkta glädjekänslor lyfte emellertid var glanskyldig rösträttskvinnans barm, då hon öppnade Sommarnumret av sin speciella lilla tidning och där fann en ställig rad av manliga bekännare till hennes egen tro — bekännare, för vilkas bildning medborgarsinne, statstjänst duglighet och livserfarenhet ingen kan göra sig blind. Så långt ha vi alltså kommit, att representanter för alla fakulteterna officiellt ställa sig på vår sida, rättvisans sida, "därför att det är en plikt att tillhöra den". Visst har vägen fram till denna stödjepunkt för oss varit ödsligt lång och ofta taggtrådstängd. Men nu lyser det grönt på båda sidor om den, och vi förnimma de taktfasta stegen av väntrupper, som vi länge väntat på, som förmå mera än vi ensamma, och med vilkas hjälp vi till sist skola storma de gamla fördomarnas välbevakade fäste och glädjas åt segern, rättvisans seger.

Metta Greger.

Fernqvists Kappaffär
33 Drottninggatan 33
 n. b. och 1 tr. upp
Stort lager av in- o. utländska nyheter
 i alla slags
DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR
 till billiga bestämda priser. Obs! Beställningsavdelning.

Varför jag anslutit mig till Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt.

För min del finner jag det orättfärdigt, att kvinnorna icke ha politisk rösträtt och valbarhet lika väl som vi manliga medborgare. De ha intressen att bevaka lika väl som vi, och att påstå, att männen tillvarataga kvinnornas intressen bättre än kvinnorna själva skulle göra, är antingen hyckleri eller dumhet eller båda delarna.

Att här framlägga alla de skäl, som enligt min mening tala för den kvinnliga rösträtten, skulle bli allt för vidlyftigt. Jag vill inskränka mig till att påpeka vad som vid här laget borde vara påtagligt, nämligen att alla de skäl, som anförts för rösträttens utsträckande till arbetarklassen och till småfolket över huvud och till slut avgått med seger trots det långvariga och envisa motstånd, som hade sin grund i klassintressen, fördomar och den allmänna trögheten, alla dessa skäl kunna lika väl anföras för rösträttens utsträckande även till kvinnorna.

Dessutom skulle jag vilja framhålla följande: kvinnorna behöva tillträde till det politiska utvecklingsarbetet. Men det politiska utvecklingsarbetet å sin sida behöves också kvinnorna. Man brukar visserligen säga, att kvinnans verksamhetsfält är hemmet och att hon ej bör dragas därifrån in i de politiska striderna. Detta, som väl egentligen skulle kunna gälla endast de kvinnor, som äro mödrar med minderåriga barn, är uppenbarligen en s. k. "sanning med modifikation". Ty hur många män är det väl egentligen, som fränsett avlämnandet av valseldn vid riksdagsmannavalen och beivrandet av några valmöten, aktivt deltaga i det politiska arbetet? Och har det visat sig, att detta arbete i någon nämnvärd utsträckning drar dem från deras egentliga och huvudsakliga verksamhet? Nej, saken är den, att den politiska verksamheten kräver särskilda anlag och förutsättningar, som komma endast ett mindre antal personer till del; och i följd härav ägnar sig också endast ett relativt fåtal däråt. Det är i hög grad beklagansvärt, att så måste vara förhållandet. Om någonstans gäller här, att "skörden är mogen, men arbetarna äro få." Vad som framför allt kräves är ett omfattande politiskt upplysningsarbete av personer, som ägna sig därtill genom sina insikter, sin karaktär, hela sin personlighet. Men man kan verkligen icke med fog säga, att vårt land har något överflöd på framstående politiska förmågor och personligheter. Kvinnornas rösträtt och valbarhet skulle självklart ansenligt öka våra resurser i detta avseende. Det finnes, som vi redan haft tillfälle att se, många ypperliga förmågor bland våra kvinnor, som ganska väl kunna mäta sig med de flesta män, och det synes mig helt enkelt absurt, att de skola vara utestängda från politisk

rösträtt och valbarhet, under det vilken försupen eller eljest mer eller mindre förfallen, manlig stackare som helst skall äga tillträde därtill, blott han icke blivit frändömd medborgerligt förtroende och hans utskylder blivit på ett eller annat sätt betalda.

Det är sannerligen icke nog med att, såsom en talare i riksdagen nyligen sökte göra gällande, folkrepresentanternas platser över huvud kunna besättas; de böra även besättas med de bästa förmågor, som finnas, och detta kan aldrig ske, så länge genom männen bördprivilegier halva antalet medborgare och med dem en stor del av dessa bästa förmågor hållas utestängda.

Genom kvinnornas rösträtt och valbarhet skulle vårt politiska och sociala liv särskilt riktas med ett element, som endast kvinnorna kunna tillföra det samma och som man icke olämpligt betecknat som "moderlighet". Detta kvinnliga element behövs där vid sidan av det manliga lika väl som i familjen. Om denna synpunkt skulle förefalla flertalet av våra manliga politici och statsmän främmande, så visar detta enligt min mening endast så mycket mera, hur behövt det ifrågakvande elementet är.

Måhända skulle det bland annat bidra till att minska den råhet och hänsynslöshet, som alltför mycket gör sig gällande i vårt politiska liv, och sålunda här som eljest utöva ett förmildrande inflytande.

Den politiska rösträttens och valbarhetens utsträckande till kvinnorna skulle således enligt min mening vara av utomordentligt stort värde icke blott för kvinnorna själva utan även för samhället i dess helhet och icke minst för männen. Och som jag tror, att det är på tiden, att männen allmänt lära sig inse detta och det ju tillkommer dem att genomföra, har jag alltifrån dess stiftande anslutit mig till Männens förbund för kvinnornas rösträtt.

Uppsala i juni 1916.

Hjalmar Öhrvall,
professor.

Varför jag anslutit mig till Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt?

I största korthet sagt: Icke blott därför att detta rösträttskrav ytterst viljar på rättvisans grund, utan också därför att kvinnans deltagande i lagstiftningsarbetet på många områden måste medföra betydelsefulla synpunkter och insatser, som en enbart manlig korporation icke förmår att ge. Vidare därför att kvinnans allmänna politiska rösträtt synes mig vara en naturlig konsekvens av den, om än kringskurna, politiskt — kommunala rösträtt hon redan besitter. — Slutligen kanske också därför att jag funnit skä-

De engelska kvinnornas rösträttsfråga.

En intressant brevväxling.

Kvinnorna ha under dessa, så långa och så många år av strid för sin medborgarrätt stålsatt sina hjärtan att ej glädjas för mycket över löften och att ej heller förtvivlas över, om dessa ej infrias.

Men trots allt kunna kvinnorna i alla länder ej annat än uppfyllas av glädje över hur förhållandena i England tycks kunna utveckla sig till kvinnornas förmån.

Kanske ingenstans så mycket som i detta örike ha kvinnorna lyckats demonstrera och bevisa sin duglighet på alla områden under det nu snart i två år pågående världskriget.

När den 4 maj i år mrs Millicent Garrett Fawcett å den många tusentals kvinnor representerande engelska Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt i en skrivelse till premiärministern anhöll, att kvinnorna ej skulle utelämnas vid en före nästa allmänna val troligen inträffande rösträttsreform för männen, kunde han måhända ej svara med ett direkt avslag. Men utan att vara allt för optimistisk, måste man dock finna hans ord i svarsbrevet till mrs Fawcett högst betydelsefulla, i det han yttrade, att om någon som helst utvidgning av männens rösträtt inom den närmaste tiden skulle upptagas till prövning, kvinnornas rösträttsfråga "fullt ut och opartiskt skall komma att övervägas, utan något på grund av tidigare kontroverser förutfattat bedömande".

Att här ens skissera den karriär mr Asquith kan blicka tillbaka på med hänsyn till sättet och förmågan att klavbinda de engelska kvinnornas kamp för deras medborgarrätt, skulle föra för långt, men helt säkert måste han nu ha veknat inför deras uppförande arbete för fosterlandet, då han i sitt brev talar om "den storslagna insats Storbritanniens kvinnor gjort i och för att bära upp landets stora sak."

Även arbetarpartiets representant i regeringen, mr Arthur Henderson, ger de amplaste lovord åt kvinnorna i sitt svar på mrs Fawcetts brev till honom, inneslutande en kopia av skrivelsen till premiärministern.

Dagligen komma från Englands alla delar budskap till de engelska rösträttskvinnornas huvudkvarter, att motståndet mot kvinnans rösträtt brytes mer och mer, den engelska kvinnan tycks i samhällets ögon ha ryckt upp i samma led som hennes broder.

Ovillkorligen drar man i andanom upp jämförelsen mellan kvinnornas arbete i ett krigförande och i ett neutralt land. Fordras det en så ohygglig olycka som ett krig för att antagonisterna till kvinnornas rösträtt skola vakna till insikt om denna reforms lämplighet?

Och medan Sverige njuter fredens välsignelse, vilja ej dess män ge kvinnorna rösträtt, så att landet må kunna bevaras från krigets hemsökelse! Eller ljuro kvinnornas gärningar i fredstid för anspråkslösa för att imponera på den lagstiftande församlingen? De hjältedåd, som utföras i kampen för brodet och i striden att avvärja nöden från hemmets dörr, erkänns de ej genom att kvinnorna förlänas medborgarrätt?

N. K.

len mot kvinnans rösträtt oftast konstruerade eller ock lika mycket (= lika litet) användbara mot mannens allmänna politiska rösträtt.

Uddevalla den 29 maj 1916.

Sixten Neiglick,
borgmästare.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hofleverantör

Riket. 4 29 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Under Strängnäsdomens hägn.

De svenska kvinnornas fjärde allmänna rösträttsmöte 17 och 18 juni.

Man kan säga att idén med sommar- möten organiskt vuxit fram ur rösträttskvinnornas känsla av samhörighet och solidaritet. Betydelsen av några dagars samvaro för dryftande av gemensamma angelägenheter och för uppskisserandet av planer för agitationsarbetet kan inte skattas nog högt, och när Södermanlands länsförbund inbjöd till ett möte i Strängnäs lördagen den 17 och söndagen den 18 juni, var det mellan två och trehundra kvinnor, som hörsammade kallelsen.

Både tid och plats voro ju ägnade att göra sommarmötet till en ljus och vacker upplevelse, och de som sett det lilla Strängnäs, inbäddat bland lummig grönska och blommande syrenhäckar, med den ärevördiga domkyrkan som en central punkt i den medeltida idyllen, där gamla lutande hus och pittoreska gårdsinteriorer ännu ha mångt och mycket att berätta från en svunnen tid, bevara det som ett vackert minne.

Rösträttskvinnor från alla delar av vårt långsträckt land infunno sig också i Blåbandsföreningens lokal lördagen den 17 juni, hälsade vid sitt inträde av den vitgula rösträttsflaggan, som fladdrade för en frisk nordan. Salen var vackert dekorerad med flaggor i Sveriges och rösträtts färg, och som det höves vid midsommartid, pryddes estraden med ängsblommor, hundkex och smörblommor.

Första dagens förhandlingar.

Mötet inleddes med sjungandet av "Du gamla, du fria", varefter Södermanlands länsförbunds ordförande, fru *Augusta Widebeck*, hälsade de närvarande välkomna och i sitt anförande betonade vikten av kvinnornas inbördes sammanhållning och solidaritet. Målet är dock solidariteten mellan män och kvinnor, och en hjälptrupp i kampen är Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt, vilket vid sommarmötet representerades av kyrkoherde *August Bruhn* från Skepparslöf.

Till mötets ordförande valdes därefter fröken *Signe Bergman* och d:r *Lydia Wahlström*, till v. ordförande d:r *Karolina Widerström*, till sekreterare fröknarna *Helga Sundborg* och *Ingrid Bergius* och till protokollsjusterare generalen *Bergman* och fröken *Eva Sack*. Sedan godsägaren, fröken *Eva Fröberg*, Husby säteri, uppläst en av henne själv författad stämmingsfull och anslående prolog, hölls dagens första föredrag av docenten *Hilma Borelius* om

Kvinnornas solidaritet.

Ämnet betecknade talaren som solidariteten inom kvinnorörelsen, närmast rösträttsrörelsen, vilken har till underlag solidariteten mellan kvinnorna som kvinnor. Det är många olika organisationer med skilda åsikter om samhällets uppgifter för betydelsen av det hela, som arbeta inom kvinnorörelsen, men detta behöver inte upphäva solidariteten. Alla äro dock ense om, att kvinnorna aktivt böra deltaga i samhällsbyggnaden, att vi böra undvika skeva och generella uppfattningar rörande kvinnan, och att det inte finns en för män och kvinnor olika avpassad etik. Med tanke på den närvarande situationen och det starka motståndet mot kvinnorörelsen, ansåg docenten *Borelius* detta dock inte som en direkt följd av världskriget, ty motståndet existerade redan dessförinnan och var ett utslag av en åskådning, som talaren inte ville beteckna som konservativ, utan som reaktionärt modern, en åskådning som i ekonomiskt hänseende vill tvinga kvinnan till ett existensminimum

och utestänga den kvalificerade kvinnliga arbetskraften från arbetstillfällen.

Det är nödvändigt att komma ifrån det närvarande oeffterrättlighetstillståndet, och rösträttsrörelsen, som syftar till att lösa de bundna krafterna, måste inom sig sluta kvinnor av olika politiska sammanslutningar. Det som ser ut som en splittring av krafter kan betraktas som olika klasser av samma uppfostran. Docenten *Borelius* vände sig kraftigt mot tanken på att rösträttskvinnorna skulle uppdelas i partier, varigenom den enande sammanlutningen skulle förfalla och rösträtten endast bli en programpunkt. Rösträttsrörelsen måste anpassa sig efter tidens fordringar, och anpassning är, när något levande begagnar sig av omständigheterna att bevara sitt liv. Talaren slutade sitt på många tankeväckande synpunkter rika föredrag med en varm vädjan till kvinnorna att enigt hålla samman för sitt stora slutmål.

Den diskussion som följde byggde på den röda tråden i docenten *Borelius*' föredrag, som kan uttryckas i orden: Befordrar det vår sak att arbeta inom en partilös organisation eller i partier? Flera talare yttrade sig för den partilösa organisationen, och fröken *Anna Whitlock* framhöll med värme att kungsvägen för uppnåendet av kvinnorörelsens olika mål är just rösträtten. Den är nyckeln till den port genom vilken vi måste gå för att få alla specialfrågor lösta, och det är av allra största vikt, att vi göra vad vi kunna för samarbete med de andra kvinnoorganisationerna.

I anslutning till docenten *Borelius*' anförande gjordes följande uttalande, som enhälligt antogs:

De svenska kvinnornas fjärde allmänna rösträttsmöte, samlat i Strängnäs den 17-18 juni 1916, uttalar

att med hänsyn till den allmänna tidsriktningen, som kulminerat i världskriget och som innebär en fara för kvinnorörelsens syften, det är av största vikt att den solidaritet mellan kvinnorna, vilken faktiskt förefinnes, också synbart framträder,

att rösträttsrörelsen lägger den säkraste grunden till alla andra kvinnofrågors lösning,

att till Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, som i sig innesluter medlemmar av olika politiska åskådningar och utgör ett samlat uttryck för kvinnornas solidaritet, böra sluta sig alla för ideella syften strävande kvinnor, liksom Landsföreningen alltjämt bör samarbeta med olika kvinnoorganisationer för uppnående av gemensamma mål.

Härefter gjorde mötet ett uttalande så lydande:

De svenska kvinnornas fjärde allmänna rösträttsmöte, samlat i Strängnäs den 17-18 juni 1916 uttalar sin stora glädje över den solidaritet med kvinnornas strävanden, som från männens sida tagit sig uttryck bl. a. i bildande av lokalavdelningar av Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt i Kristianstad och Malmö, och uttalar den förhoppningen att liknande föreningar måtte komma till stånd på skilda orter i vårt land.

700 kr. till L. K. P. R:s resetalarefond.

Innan nästa talare beträdde estraden, överlämnades ordet åt sekreteraren i Göteborgs F. K. P. R., fröken *Hildur Öijer*, som lämnade en redogörelse för den lilla vackra publikationen *Kvinnornas kalender* och dess tillkomst och utsändande i världen. Det hade legat fröken *Öijer* synnerligen varmt om hjärtat att behållningen av kalendern, som odelat tillfaller resetalarefonden, skulle bli så rik som möjligt, men, yttrade hon anspråkslöst: "jag siktade till

skyn, men nådde endast skogsbrynet." Dessa ord motsades dock av resultatet, som överlämnades i ordförandens händer i form av en kalender, dock icke en vanlig sådan, utan en attrapp, vars innehåll utgjordes av 700 kr. i guld.

Landsföreningens ordförande frambar ett varmt tack till fröken *Öijer* för det osparda nit hon lagt i dagen och det i sanning storartade resultatet av hennes arbete, och man får hoppas, att de många rösträttskvinnornas tack när henne i form av rekvisitioner på den nya kalender, som redan planeras för år 1917, och som bör giva en ännu rikare skörd.

Nästa punkt på föredragningslistan var d:r *Karolina Widerströms* referat av kungl. maj:ts proposition angående

Husmodersskolor.

Inledningsvis berörde talaren industrialismens genombrott, som omvandlat hennens arbete och nödgat kvinnorna att få sin arbetskraft omsatt på annat håll. Därigenom glömdes hennens och yrkesskickligheten och husmodersutbildningen lämnade ofta mycket övrigt att önska. D:r *Widerström* framhöll därefter husmoderns betydelse som uppfostrare, hälsovårdare, ekonomidirektör och skapare av hennens trevnad. De matlagningskurser, som först startades, tillkommo på enskilt initiativ och möttes med ganska stor misstro. Nu ger staten visserligen 300,000 kr. årligen i understöd åt sådana kurser, men i folkskolorna, där de bäst behövas, finns det minst utav dem. Skolkökskurser i alla folkskolor är önskemålet, men även med detta är endast en grund lagd. Talaren lämnade härefter ett referat av den kungliga propositionen, för vilken redogjorts i ett föregående nummer av denna tidning. Propositionen blev inte behandlad i år, utan frågan uppsköts, men då många män i riksdagen inse betydelsen av den husmoderliga utbildningen, hoppades talaren att detta skulle utgöra en borgen för framtiden.

Eftermiddagens förhandlingar.

Lantbruket såsom kvinnligt yrke.

Efter gemensam middag på Stadshotellet samlades mötesdeltagarna till eftermiddagens förhandlingar, som inleddes av godsägaren fröken *Eva Fröbergs* föredrag över ovanstående ämne. Verklig sakkunskap i förening med en poetisk framställningskonts gjorde fröken *Fröbergs* föredrag till en verklig högtidsstund, besjälade som det var av innerlig kärlek till och samhörighet med jorden.

Bland naturfolken har kvinnan ofta fått sköta jordbrukssysslorna, men hos de civiliserade folken har detta alltmåra kommit ur bruk, på vissa undantag när. I Frankrike t. ex. sköta kvinnorna en myckenhet av de lantliga sysslorna, och deras kunnighet i detta avseende har föranlett de mindre praktiska engelska kvinnornas studieresor till sitt södra grannland Frankrike. Omständigheterna ha även drivit de svenska kvinnorna till arbetet, men nio tiondelar av folket ta hellre plats i fabriker än i lantushället, emedan livet i staden för de jäktande nutidsmänniskorna är mera tilltalande. Frågan om kvinnorna verkligen skulle stå ut med lantbruksarbetet, besvarade talaren med att så antagligen skulle vara fallet. Jorden är det ursprungliga och naturliga verksamhetsfältet, och genom sin kärlek till naturen och sin ömhet om djuren borde kvinnan ha lika stora förutsättningar som mannen att ägna sig åt moderneringen. Men jordbruket är i mångt och mycket ett hasardspel

och måste skötas efter affärsprinciper för att lämna ekonomisk vinst. Detta insågo de forna tiders kvinnor, bland vilka vi minnas flera framstående jordrottar, och de skötte sina gods med manlig kraft. Kvinnan som småbrukare är en sällsynt företeelse, och talaren ville inte råda den ensamma kvinnan att inlåta sig på detta utan en stark ekonomisk ryggrad, emedan småbruket är beroende av den insats varje medlem av familjen kan göra i arbetet. Men som godsägare och löntagare har kvinnan en stor mission att fylla i jordbruksarbetet, och moderneringen måste stödjas med alla till buds stående medel. Jordbrukets folk äro tvingade med i konkurrensen, och de måste bryta med traditionen och tillgodogöra sig det moderna affärslivets principer för att kunna göra sitt yrke bärande.

Nästa talare var d:r *Lydia Wahlström*, som höll ett verkligt glansfullt, av utomordentlig logik och sakkunskap buret föredrag om

Andliga strömningar i 1800-talets politik.

Talaren inledde sitt föredrag med att påpeka sammanhanget mellan de politiska riktningarna i våra dagar och strömningarna i upplysningen och romantiken, där såväl liberalism som konservatism ha sina rötter. Vänsterpartiet grundar sin huvudsakliga åskådning på upplysningstiden med dess strävan efter individuell bildning, grundad på upplysning. Den hyste även en stark tro på människans fullkomning och bildningens förädlade betydelse, och vad politiken beträffar, äro vi ganska bestämda av upplysningstidens filosofer, ty vårt tvåkammarssystem är baserat på det franska direktorialssystemet. Upplysningens mest centrala förgrundsfigur är Rousseau och hans skrift *Le contrat social* ligger till grund för de teorier om rösträtt, som från liberalt håll framkommit. Med romantiken kom känslan i förnufts ställe, längtan efter irrationella värden i stället för förnuftiga och sökandet efter auktoritet, i stället för frihet. På det historiska området ersattes den gamla kosmopolitismen av den nationella avgränsningen.

Dessa olika strömningar gå med all tydlighet igen i våra dagars politik, där såväl upplysningen som romantiken, liberalismen och konservatismen ha sina bekännare.

På frågan vad som föranledde partitagandet, ansåg d:r *Wahlström*, att det bottnar djupare i känslolivet än vad människor tro. Det undermedvetna spelar den största rollen, och det är själslivets innersta läggning, som bestämmer vilket parti vi tillhöra. Liberalismen kan identifieras med Gladstones kända yttrande, att den är tilltro till folket, parad med hopp. Den vill skänka bildningens och upplysningens frukter till de arbetande massorna och den håller på individen, i stället för på staten.

Jämförd med liberalismens ljusa optimism är konservatismens av mörk läggning och håller på en så stark stat som möjligt. Talaren gjorde skillnad på tvänne olika slag av konservatism, den, som yttrar sig hos de människor, vilka vuxit upp i vissa traditioner och älska dess styrka och kraft samt den skeptiska konservatismen, som ställer sig tveksam mot alla förändringar och inte har någon tro på omdaningar. Där finns tron på alltings fåfänglighet och människohjärtats syndfullhet, varav följdenligt kommer rädslan för masskultur och misstro till folket. Den betraktar staten som det eviga sammanhanget och rösträtten

som en funktion i statens tjänst, varför den bör vara försedd med kvalifikation.

Socialismen återigen är en avläggare av de båda andra partierna. Den har blivit uppfostrad av konservatismen, som den sammanfaller med i fråga om den mörka läggningen och i fråga om en stark statsmakt till skydd mot individerna. I kampen för statsmaktens utövning genom demokratin sammanfaller den med liberalismen.

För de flesta människor är konservatismen negativ, beroende på att den högre och skeptiska konservatismen är tämligen svärfattlig för allmänheten, men försöka vi vara toleranta och inte tro våra motståndare om dåliga avsikter, måste vi komma till insikt om att båda partierna äro nödvändiga.

Många konservativa kvinnor hysa den felaktiga uppfattningen, att den kvinnliga rösträtten är en krass maktkamp, beroende på att de försett sig på de liberala argumenten. I stället för att hävda rättens och likställighetens principer, vore det klokare att för dessa kvinnor framhålla, att kvinnorösträtten skulle tillföra staten ett nytt värde. Faran för diskvalifikation är inte så stor bland kvinnor som bland män, och d:r Wahlström kände sig övertygad om, att det som kvinnorna få sig anförtrött, det lära de sig också att älska och värda.

Eftermiddagens sista föredrag hölls av fröken *Anna Kleman* över

Kvinnorna och fredstanken.

Under världskriget har kampen pågått mellan rättens och maktens principer, som stått i strid mot varandra sedan världens begynnelse. Man spårar efter symptom till något, som inte förut funnits, och som skulle kunna skapa något nytt. Talaren spårade en gnista av hopp i den skuldkänsla, som aldrig varit så stark som under detta krig, och som drivit den ena parten att söka skjuta skulden på den andra. I dessa tider är det nationalitetsintresset, som träder fram mer och mer och kombineras med statsintresset. Fröken *Kleman* gav därefter en talande bild av krigets ohygglighet och yttrade slutligen, att framtiden kommer att bero på, om vi omfatta självishetens lag eller om vi verkligen vilja något annat. Kvinnorna ha sin stora insats att göra, och de måste ge av sitt innersta och inte komma med reflexer från andras yttranden. Under Haagkongressen var det första gången kvinnor uttalade en gemensam protest mot krigets och hatets principer. Vi måste ge all vår kraft för att kvinnornas fredssträvan skall kunna bli en faktor i världen. Tidens gud är krigets, men evighetens gud är fridens och människokärlekens.

Med fröken *Klemans* varma och övertygande föredrag var eftermiddagens givande möte till ända. Små vilostunder mellan de olika föredragen hade under dagens lopp beretts genom en dubbeltrio från Luleå, som under anförande av fröken *Märta Bucht* läto höra sina unga, friska röster och sina svenska visor, vilka vunno livlig ankläng.

Samkvämet på stadshotellet.

Vid notiden samlades mötesdeltagarna till ett gemensamt samkväm med tesupé å Stadshotellet under en synnerligen animerad stämning. Tal höllos och leverop utbragtes. Fru *Agda Montelius* underströk i sitt tal den bärande tanken under dagens många föredrag, nämligen att rösträttsrörelsen bör samla kvinnor av alla åsikter och riktningar till gemensam samverkan. Solidariteten framhölls även av fröken *Anna Whitlock*, som särskilt vände sig till de närvarande representanterna för Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt. D:r *Gulli Petrini* citerade i sin humoristiska tacksamhetsadress ett guldkorn hos profeten *Jeremias* kap. 31, v. 22, där det står skrivet: "Ty Herren har skapat något nytt i

landet; nu bliver det kvinnan som tar mannen i sitt beskärn." Kyrkoherde *August Bruhn*, som med sitt öppna, hurtiga, svenska väsen var aftonens mest populära gäst, hade i brev till fru *Widebeck* förklarat, att han inte kommit till sommarmötet "för att tala, utan för att höra och lära", och likväl var det något, som även kvinnorna genom hans ord fingo lära, och det var, att det på många, många ställen i Sveriges bygder finns "redlige herrar och svenske män", som med sitt intresse följa och med sitt arbete deltaga i kvinnornas rösträttskamp.

Söndagen den 18 Juni

uppgick just så strålande klar som en söndag före midsommar bör göra, och när den gamla domkyrkans klockor ringde till högmässa, strömmade människor in genom de mäktiga valven, där en mystisk halvdager rådde. Andra stannade kvar under kyrkogårdens lummiga träd, där hägg och syren doftade bland halvt utplånade minnesstenar, och åter andra sökte sig ned till Mälaren, som speglade all försommarens ljusa grönska. Vid tvåtiden ägde en förevisning av domkyrkans sevärdheter rum under lektor *Fehrs* sakkunniga ledning och mötesdeltagarna fingo tillfälle att taga i betraktande såväl de historiska minnena och konstskatterna som bibliotekets rika värden.

Musikstunden i Domkyrkan

blev en stund av andaktsfull och högtidlig stämning. Orgeln brusade mäktigt och fröken *Gerda Frisells* röst ljöd metalliskt klar och välljudande, när hon intonerade *Dauids* 146 psalm "Förliten eder icke uppå furstar". I *Thomés* Andante religioso gav violinisten fröken *Math. Månsson* prov på en utsökt konst och orgeln sköttes på ett mästertligt sätt av direktör *Sundström*. I "Sverige" samlades som i ett gemensamt uttryck allt vad de närvarande kände, vördnaden för det gångna, "för fäderna som sova under kyrkohällen" i detta gamla medeltidstempel, för landet "vår längtans bygd, vårt hem på jorden", som skönjdes utanför spetsbågsfönstren och slutligen för framtiden "där våra barn en gång få bo" och taga arv av vårt arbete och vår tro på en ljus framtid.

Friluftsmötet i Långbergsparken.

Fru *Widebeck* uttryckte i ett tal under aftonens lopp sin ödmjuka tacksamhet mot en nådig försyn, som lät solen skina söndagen den 18 juni, och det hade hon orsak till, ty vad blir det av ett friluftsmöte om träden stå drypande våta och himlen är grå. Nu gingo unga, vitklädda flickor med *Strängnäs F. K. P. R.*s nya rösträttsstandar i spetsen för ett långt tåg av rösträttskvinnor uppför backarna till *Långbergsparken*, där vid femtiden en anseelig människomassa samlats. Det var en fridfull och vacker plats med en talarstol rest mellan höga furor och mossklädda stenar, där fru *Widebeck* inom kort visade sig, prydd med en jättelik kokard i gult och vitt "för att hedra vådrets makter". Sedan hon hälsat de närvarande välkomna, överlämnades ordet åt borgmästare *Jacob Pettersson*, ordförande i Männens förbund för K. P. R., som inledde sitt anförande med att omnämna, att när han skulle leta fram de gamla argumenten för och emot kvinnorösträtten, fann han, att allt vad som sagts och skrivits, måste för detta auditorium vara välkända fakta, som knappast skulle tåla en återupprepning. Han ville därför inskränka sig till att se saken i ljuset från vad som yttrades för 50 år sedan. Som utgångspunkt tog talaren en bok, utgiven år 1870 av *Olof Stig*, alias *baron Stackelberg*, en dugande sjöofficer, framstående politiker och administrator. Han upptar i sin versbok till behandling den hävdvunna uppfattningen om mannens och kvinnans plats i samhäl-

let. Borgmästare *Pettersson* uppläste därefter valda delar av *Olof Stigs* bok, som tydligt tillkännagav att dess författare intog en för den tiden sällsamt modern uppfattning av kvinnofrågan.

Därefter talade fru *Ellen Hagen* över ämnet

Sverige dröjer än.

Fru *Hagen* inledde sitt föredrag med att omnämna, att Sveriges kvinnor i år ha anledning att fira ett 10-årsjubileum. Våren 1906 firade nämligen endrösträtten en triumf, ty den gången enades riksdagens båda kamrar om ett uttalande till regeringen med begäran om utredning och därav föranlett förslag om rösträtt för kvinnor. Det var med ett visst vemod fru *Hagen* tänkte på den gamla goda tiden. De skäl, som föreburits mot kvinnorösträtten, voro först lösningen av männens rösträttsfråga, sedan verkningarna av densamma, därefter utredningen om kvinnorösträtten och slutligen resultatet av de gjorda undersökningarna. Männens rösträttsfråga är sedan länge löst, utredningen om kvinnorösträtten blev även verklighet och resultatet blev att icke något parti i nämnvärd grad skulle ökas om kvinnorna bleve väljare. Nästa argument blev, att en så viktig fråga som kvinnorösträtten måste komma i form av en regeringsproposition, och detta ägde rum i mars 1912. Sedan hette det, att endast ett fåtal kvinnor önskade rösträtt, men detta vederlades genom den stora namnsamlingen, som samlade 351,000 namn. Sedan fru *Hagen* talat om den entusiasm och viljekraft, men också om den myckna likgiltighet och okunnighet, som voro rösträttskvinnornas erfarenhet av namnsamlingsåret, övergick hon till att tala om hur förhållandet med männens rösträtt väckt misstro och bitterhet. Även bland kvinnorna är missnöjet stort, och kvinnorna behöva hålla samman. De stå omutliga som vakt kring de etiska frågor, som inte gå oskadda under dragkampen mellan partierna. Förgäves leta vi efter ett verkligt och berättigt skäl varför medborgarrätten nekas oss. Kriget mellan andra nationer är ingen orsak, varför vi inte skulle ordna våra egna förhållanden, och genom kvinnornas hållning under de hårda tiderna, ha de visat sig mogna för ansvaret. Den största faran för samtiden såg talaren i den krassa maktläras filosofi, i vars atmosfär alla de reformer vi drömt om rörande förbättrad folkskola, ökad upplysning, bättre bostadsförhållanden m. m. komma att upplösas och försvinna.

Men de idéer kvinnorörelsen över hela världen gemensamt kämpar för, de idéerna leva. Skulle reaktionen bli längre och starkare än vi trott, då måste vi, som fått utvecklingstanken i blodet, aldrig bli pessimister, och skulle inte ungdomen bli ung på det rätta sättet, då måste vi hålla oss unga så mycket längre och bevara det andliga arvet från andra sidan maskinernas och militarismens epok. Det gäller att inte tuga och samtycka, då våld kallas för bragd och makt för rätt. Vi arbeta inte för egoistiska syften och egna förmåner, utan vad som betyder mest är, att vi söka hjälpa varandra och alla ädla strävanden i det land, som är vårt, och där våra barn skola växa sig större på det goda arbetets och den fredliga utvecklingens plan.

Fru *Hagens* entusiastiska och väl framsagda föredrag väckte livlig ankläng, och när applåder tystnat, bestogs talarstolen av fröken *Märta Bucht*, som med känsla och värme talade över ämnet

Vi kvinnor

och utvecklade hur i kampen för tillvaron kvinnan alltid fått stå tillbaka för mannen, som kämpat sig fram till målet, då kvinnan ofta måst vända på halva vägen. Det har i alla tider varit kvinnans privilegium att ge, och det ser ut, som om samhället begagnat sig

härav, när det dragit upp så olika villkor för mäns och kvinnors arbete. Talaren framhöll kvinnornas betydelse som bärare och danare av det nya släktet. Mänskligheten suckar efter nya värden och den nya tidens vingslag höras i luften. Kvinnorna få inte förneka sig själva, utan fordra erkännandet av sitt värde, inte blott för sin egen skull, utan för hela mänsklighetens.

Här står jag och kan icke annat.

Kyrkoherde *August Bruhn* höll här efter ett av varm och äkta känsla genommandat, kraftigt anförande om sin ställning till kvinnorösträtten. Som utgångspunkt begagnade sig talaren av *Luthers* ord: "Här står jag och kan icke annat", ett språk, som även lämpade sig att uttalas i den stad från vilken den svenska reformationen utgätt. Det var i egenskap av kristen präst kyrkoherde *Bruhn* ansåg sig böra arbeta för kvinnorösträtten. Den stämmer visserligen inte överens med den gammaltestamentliga uppfattningen av kvinnan, som behåller Österlandets låga tanke om kvinnokönet, men den sammanfaller med *Kristi* åskådning, ty *Mästaren* var mästare även i detta avseende, vilket diskussionen med den samaritiska kvinnan tydligt lägger i dagen. *Kristus* bröt med den gammaltestamentliga uppfattningen, och han var inte reaktionär, utan en revolutionerande ande, som predikade frigörelse.

Den kvinnliga rösträttsfrågan var enligt kyrkoherde *Bruhn* en rättfärdighetsfråga, och en kristen präst måste försvara rättfärdigheten, annars är han som ett salt utan sälta. Frågan är även en fredsfråga, och en kristen präst får inte vara aktivist. Han får inte glömma att *Kristus* föddes under tecknet "Frid på jorden", och att de ord han uttalat äro domsord över kriget. Moderssinnet hos kvinnan gör det naturligt för henne att skydda och värda, och det har krigats så länge på jorden, därför att männen ensamma varit de bestämmande. Frid blir det icke förrän kvinnorna få vara med om att besluta om krig och fred. Just därför att talaren älskade sitt land, önskade han att kvinnokraften bleve tillgodogjord på de många områden av samhället, där det specifikt kvinnliga behövs lika väl som det specifikt manliga. Det vore en lycka för landet, om kvinnorna ägnade sin tid åt sådant, som förädlade dem själva och andra och hjälpte till att skapa ett sundare och lyckligare folk. I full förvisning om att han stod på den rätta sidan, när han stod på kvinnorösträtts sida, avslutade kyrkoherden sitt rättfärdiga och modiga anförande med orden: "Här står jag och kan icke annat, Gud hjälpe mig, amen."

Sedan "Du gamla, du fria" unisont sjungits antogs enhälligt följande resolution:

Män och kvinnor samlade till offentligt möte i *Strängnäs* i samband med de svenska kvinnornas fjärde allmänna rösträttsmöte uttala sitt beklagande av att Sverige, i trots av svenska kvinnors långvariga och målmedvetna arbete för sin medborgarrätt, fortfarande är det enda land i Norden, där kvinnorna icke erhållit politisk rösträtt. Mötet uppfordrar regering och riksdag, att vid nästa riksmöte, det sista i perioden, gottgöra denna orättvisa och tillerkänna Sveriges kvinnor den fulla politiska medborgarrätten.

Avslutningen å Benninge.

Härefter tågade mötesdeltagarna ned till *Södermanlands läns lanthushögskola å Benninge*, vars föreståndarinna, fröken *Eva Sack*, anordnat tesserering såväl ute på gårdsplanen som i de ljusa, vackra rummen, vars vävstolar vittnade om den gärning som där dagligen utövas. De unga lantbrukseleverna sågo glada och strålande ut, där de sprungo omkring med tekannor och smörgåsfat och stodo även till

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR

STOCKHOLM

Gamla Kungsholmsbrogatan 26
(andra huset från Drottninggatan)

Stort lager af finare och enklare

MÖBLER

i ek, mahogny, valnöt samt andra
träslag afven målade, till billigaste priser.

Allm. Tel. 11410 Riks Tel. 6505

Advokat EVA ANDÉN

JURIS KAND.

Kvinnliga Juridiska Byrån

Vallingatan 18 - Stockholm C.

Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.

KL. 10-4.

Riks tel. 7576.

Allm. tel. 18336.

E. o. Hovrättsnotarien

ELISABETH NILSSONS Advokatbyrå

Södergatan 14, Malmö

Tel. 6137

Rättegångar och Juridiska uppdrag av alla slag.

tjänst med att förevisa den lilla mönsterladugården, där korna stodo skinnande i båsen och ett par getter utövade en stor dragningskraft på de besökande. Det var något av gammaldags och gedigen trevnad över Benninge, och rösträttsmötet fick där en värdig avslutning i den vackra sommarkvällen. D:r *Karolina Widerström* tolkade de närvarandes varma tack till mötesanordnarna för den gästfrihet och trevnad, som beretts dem i Strängnäs, och sedan mångfaldiga leverop utbragts, tågade man ned mot staden, som ännu låg solbelyst, bevarande i minnet allt vad man sett, hört och känt för att låta det utgå till de många, som alltjämt måste fylkas under rösträttsens baner.

Till mötet ingingo telegram och skriftliga hälsningar från bl. a.: *Frigga Carlberg*, *Karin Fjällbäck-Holmgren*, *Ebba Palmstierna*, *Augusta Toning*, *Jenny Velander*, *Linnea Espe*, *Hanna Johansson*, *Agnes Lithman*, *Hanna Sjöberg*, *Ebba Sjölin*, styrelsen för F. K. P. R. i Kristianstad samt från F. K. P. R. i Visby genom dess ordförande.

Kvinnan och freden

utgjorde ämnet för ett föredrag av fröken *Matilda Widegren* vid den Skandinaviska fredskongress, som under pingsten hölls i Stockholm. Efter en livlig diskussion enade mötet sig om en resolution, varur vi anföra följande:

Miljoner blicka nu under brinnande förhoppningar fram mot nya tider. Redan vid denna framtids inbrott måste kvinnorna vid männens sida få framträda i det offentliga livet.

Kongressen vill därför såsom en huvudprincip för en mellanfolklig rättsordning framhålla nödvändigheten av att tillförsäkra kvinnan full medborgarrätt. Endast därigenom kan hennes inflytande och arbetskraft tillvaratagas för det stora målet: ett rättvist och bestående fredstillstånd.

Mötet uppdrager åt svenska freds- och skiljedomsföreningens centralstyrelse att å kongressens vägnar meddela detta uttalande till regeringar och parlament i de olika staterna och särskilt till samtliga medlemmar i svenska riksdagens båda kamrar.

En pionjärs historia.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Det hårdare arbetet kallade henne, och utan tvekan följde hon kallelsen. Männens ovilja mot kvinnornas intrång på den industriella arbetsmarknaden hade börjat antaga hotande former. Överallt såg hon överansträngda och svältlönade kvinnor, som gjorde mäns arbete för hälften av deras avlöning; inte därför att deras arbete var sämre, utan därför att de voro kvinnor. Andra problem, som tvingade sig på henne och krävde lösning och inför vilka det manliga samhället resignerar som inför ett nödvändigt ont, voro fattigdomen och prostitutionen.

"Från varje synpunkt jag granskade våra sociala förhållanden", säger d:r *Shaw*, "kunde jag inte finna mer än en lösning: borttagandet av det förnedrande hinder, som utestänger kvinnor från fritt och effektivt motarbetande av den sociala nöden."

Ett kraftigt stöd i sitt arbete för den kvinnliga arbetskraftens tillgodogörande inom samhällslivet ägde hon i de vänner, som stodo vid hennes sida i kampen. Män, sådana som *Emerson*, *Wendell Phillips*, *Garrison*, *Whittier*, *Alcott*, *Stephen Foster* och många, många fler av Amerikas främste på det intellektuella, sociala och politiska området; kvinnor sådana som *Susan B. Anthony*, *Frances Willard*, *Alice Stone Blackwell*, *Lucy Stone*, *Elizabeth Cady Stanton* m. fl. kunde ju inte undgå att hålla entusiasmen levande.

Att det inom rösträttsrörelsens omfattande reformområde fanns mer eller mindre eldfarliga ämnen att röra vid, säger sig själv — nykterheten var det allra farligaste, anser d:r *Shaw*. (*Susan B. Anthony* påstår att *Bloomer* kostymen — en reformdräkt för kvinnor — var det svåraste hon vågat sig på. Mot en så samhällsomstörtande reform var politisk rösträtt en ren bagatell.)

Frances Willard, som insåg att nykterhetssaken icke kunde ha någon framgång utan genom kvinnornas politiska rösträtt, anmodade d:r *Shaw* att leda den politiska avdelningen inom "Women's Christian Temperance Union" (Vita bandet). Det sätt, varpå hon utförde arbetet, väckte *Susan B. Anthony*s intresse i den grad, att hon värvade henne som sin närmaste i striden: — "Man kan inte arbeta för två saker på en gång, den splittrar dina krafter. Vinn politisk rösträtt för kvinnor, så kommer det andra av sig själv." Hon utnämnde henne till sin efterträdare, då döden ryckte henne bort från ledareplatsen inom kvinnornas rösträttsrörelse. Det var med stolthet och djup rörelse *Anna Shaw* emottog detta förtroende, och alla som känna till hennes intensiva och fruktbärande arbete som ordförande i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt i Amerika och som deltagare i Internationella rösträttsalliansens kongresser veta, att en värdigare efterträdare i sin stora gärning kunde "Aunt Susan" icke ha valt.

D:r *Shaw* är en vältalare av Guds nåde, och det kapitel i hennes bok, som hon kallar "Drama in the Lecture Field", kostar det anmälares verklig självövertvinning att icke återge in extenso. Hon, som vid sina föredrag tilljublas bifall av tusentals åhörare — män och kvinnor — var så hjärtskrämd, då hon första gången besteg estraden för att tala — att hon svimmade. Sedan hon återhämtat sig, tvingade hon sig att fortsätta. Men rådslan har aldrig fullt lämnat henne, säger hon.

Det är mycket betecknande, att det första föredrag hon höll, icke offentligt, utan bland kamraterna i skolan, var ett försvar för — *Xantippa*.

"Jag är viss om att *Sokrates* förtjänade allt han fick — och litet till", förklarar hon.

Ett exempel på faran av att tala nykterhet må dock anföras. Det var i en stad i Michigan — där kvinnorna ännu icke fått rösträtt, på grund av spritvädret — och d:r *Shaw* hade hotats med att "huset skulle brännas ned över hennes huvud", om hon vågade hålla föredraget. Naturligtvis vågade hon, men hon hade inte talat tio minuter, förrän en man hoppade ned från galleriet, ropade: "elden är lös!" och rusade ut. D:r *Shaw*, som trodde det hela vara ett dåligt skämt, uppmanade till lugn, tills en person viskade till henne: "Elden är verkligen lös. För Guds skull, få ut folket." — "Mina knän veko sig under mig", skriver *miss Shaw*, "men det gällde att inte tappa huvudet."

"Eftersom vi i alla fall är på benen", sade hon, "så låt oss gå ut ett tag för att lugna oss, innan vi fortsätter. Låt oss stämma upp en sång — och håll takten under marschen ut." — Mötet fortsattes, men inte i det antända huset, utan i en av stadens kyrkor och gjorde nykterhetssaken mera nytta än hundra vanliga möten. Det är särskilt vid tre tillfällen, skriver d:r *Shaw*, som hon själv känt sig kunna "tala med tungor". Ett av dessa tillfällen är hennes predikan i *Gustav Vasakyrkan* i Stockholm, under rösträttskongressen 1911. Det var så många bidragande orsaker — så många tändande gnistor: Den vackra kyrkan med den välvöda domen, som en öppen himmel över oss, den milda dagern och den stora skaran av åhörare, som fyllde inte endast bänkraderna, utan gångarna och läktarna, till och med altarringen och predikstolstrapporna, de unga uppsalastudenterna i sina vita mössor och blågula skärp, tjänstgörande som marskalkar och så musiken, för tillfället komponerad av Sveriges första kvinnliga domkyrkoorganist — *Elfrida Andrée* i Göteborg — och den stora kören av unga kvinnor — "all of them remarkable singers". — "Jag kände i varje fiber plikten att vara värdig stunden", skriver hon, och alla vi, som hade lyckan att höra henne, ge henne nog vitsordet att hon lyckades i sin önskan.

Om sitt stora, mångåriga arbete för kvinnorna, d. v. s. för mänskligheten, med misstag och missmod, nederlag och segrar, säger hon, att kampen har dock varit "mödan värd". "Det största en mänsklig varelse kan nå, är att älska en stor sak mera än själva livet och få tillfälle ägna sitt liv åt denna sak."

Boken slutar med en bekännelse, värdig *Anna Shaw*: "Vad livets andra gåvor vidkommer, så har jag haft några av dem också. Jag har haft många goda vänner: jag har sett skönheten i många länder; jag har åtnjutit aktning och tillgivenhet av tusentals män och kvinnor, som jag inte ens träffat. E huru jag givit allt jag ägde, har jag emottagit tusen gånger mer. Varken världen eller kvinnosaken står i någon skuld till mig — men från djupet av ett av tacksamhet överfullt hjärta erkänner jag min oförgätliga skuld till båda."

Det är ord, talade av en mänsklighetens äkta pionjär, i förlåtande glömska av törnen som stungit och sår som blött.

Frigga Carlberg.

Riks 2550

Allm. 6296

La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel
Malmorgsgatan 6, Stockholm

Icke för tidigt.

Den kvinnliga sakkunskapen tillkallas.

Fröken *Gertrud Bergström*, som är inspektris över 28 skolkök i Stockholms folkskolor och som har till bisyssla att inspektera barnbespisningen vid skolorna — en institution, som ger 5,000 hungriga munnar middag och 3,000 frukost — fröken *Gertrud Bergström* har länge i sitt stilla sinne intresserat sig för hur det kunde gå till vid offentliga bespisningar i ännu större skala. Då inträffade att "Arméns upphandlingskommitté", under vilken matfrågan utgör en avdelning, kom på den idé att vända sig till fröken *Bergström* för att få praktiska råd angående bespisningen vid regementena. Äntligen således kvinnan erkänd i det offentliga på det område, som så länge kallats hennes eget!

Kvinnlig arbetskraft är vid arméns mat-hållning använd, men naturligtvis endast såsom underordnad. Kokerskan är anställd i regementets kök, men över henne står en sergeant såsom köksmästare och över honom intendenten.

Matförhållandena äro visserligen nu bättre än för en del år sedan, säger fröken *Bergström*, men matsedeln är dock enformig, och den blir också onödigt dyrbar, emedan köksanordningarna ej äro tillräckliga för att laga billig mat. Vi veta alla att sådan tar tid: det fordrar mera besvär att laga en pudding än att koka pepparrotsskött. För mig vore viktigt att få lägga om kosten enligt nya principer, nämligen att ej tro att det så uteslutande är kött och fläsk, som utgör den stadiga maten. Denna ändring skulle göra det hela billigare. Frukt ville jag också införa, ej endast mera grönsaker, man borde servera frukt i soppa, puddingar, kakor.

En annan utomordentligt viktig fråga är: huru spara den överblivna maten? Och denna fråga gäller ej endast regementena utan också sjukhus och hospital för att inte tala om fattigvårdens många och stora inrättningar, och just för dyrtiden är denna sparsamhet viktig, emedan det ju är vår egen skuld, om den ej göres, och emedan ju mer som går åt i de offentliga förråden, desto mer minskas ju den allmänna tillgången.

Men här kommer den stora svårigheten: man måste veta att det överblivna som tas vara på är orört — med flit säges inte matrester, ty det finns verkligen de som trott, att här menats lämnad mat på tallrikar, då det naturligtvis aldrig varit tal om annat än det som blir över i karotter och på fat. Ja, — mången husmoder torde blekna — detta kastas verkligen bort varje dag och säljes till svinföda. Men även för att tillvarataga detta för att ej tala om det överblivna brödet, som också kastas bort, fordras att de vanor, som innästlat sig vid serverandet och ätandet, bli andra än nu. Det är ju t. ex. en oerhörd missaktning för allt som hör till födan, att beväringar få som bestraffning att göra handräckning i köket.

Man måste lära den unga militären att servera sig snyggt, på det sättet kan en stor besparing för landet göras.

Vid dessa ord av fröken *Bergström* skall säkert mångt modershjärta triumfera. Det är än så länge en tortyr att renligheten vid regementena — det lär finnas ett par lysande undantag — i mångt och mycket synes sättas efter de snuskigas och självsvaldigas nivå i stället för efter de mest propras. När man nu måste inse att renligheten och det värdade sättet vid måltiden är den enda vägen att råda bot på slöseriet, då visar det sig på ett lysande sätt vilken god idé det var, att en kvinna fick säga sitt ord.

H. S.

Ellen Ahlberg

6 STUREGATAN 6
STOCKHOLM

Allm. Telefon 12776.

Stort lager av
Borstar, Kammar, Tvål, Parfymer m. m.

KOOPERATIVA LIV

försäkrings-**FOLKET** beviljar liv-
anstalten **FOLKET** försäkringar
alla slag. Adress Box 233. Bliv ombud!
H. K. VASAGATAN 6.

Insätt Edra besparingar
i A.-B. NYA BANKEN.

10-års fester.

Kumla F. K. P. R.

högtidhöll i maj sin 10-åriga tillvaro med en storartad fest i ordenshuset Natanael, som smakfullt dekorerats i den kvinnliga rösträttsföreningens färger, vitt och gult, samt blommor och grönt. Efter unisont avsjungande av Vårt land hälsade ordf., fröken Vienna Mesterton å Säbylund, de talrikt församlade välkomna, därvid särskilt vändande sig till föreningens stiftare, fröken Ottilia Fernander, Örebro, och första ordförande lärarinnan fröken Kristin Andersson i Örebro, m. fl. samt till medlemmarna från systerföreningarna i Örebro och Hallsberg, vilka ganska talrikt infunnit sig.

För särskilt hugfästade av 10-årsminnet överlämnade härpå fru Hilda Ekman med ett för tillfället lämpat tal ett av henne skänkt stilfullt standar. För denna storartade gåva frambar ordf. till givarinnan föreningens varma tack.

Härpå lämnade ordf. en längre, utförlig redogörelse för de tio årens arbete.

Vacker musik utfördes för violoncell och piano av hr Samuelson från Stockholm och fröken Jakobsson från Örebro.

Härpå höll författaren Edwin Björkman från Amerika ett med spänd uppmärksamhet åhört föredrag om kvinnorösträttsens förtid, nutid och framtid. Talaren slutade sitt fängslande anförande med en maning till de närvarande rösträttskvinnorna att framgå starka i känslan av att de begärde vad som är sant och rätt ur mänsklighetens synpunkt. Föredraget mottogs med ihållande applåder.

Under aftonens lopp anlände telegram från fru Ann Margret Holmgren, samt L. K. P. R:s ordf., fröken Signe Bergman, och avsändes svarstelegram. Efter föredraget intogs kaffe, varpå fru Frances Maule Björkman, infödd amerikanska och verksam rösträttskvinna i sitt hemland, höll ett sympatiskt anförande på engelska, tolkat av hr Björkman, framförande en hälsning från meningsfränderna på andra sidan Atlanten.

Efter ytterligare musiknummer visades tvänne stilfulla tablåer, vilka mottogs med stort bifall.

Följde så deklamation av fröken Ottilia Fernander, varefter ordf. i Örebro F. K. P. R., fru Perselli, i ett välformat anförande framförde ett tack till Kumlaföreningen och önskade den lycklig fortsättning.

Härpå avslutades den ståtliga festen med Du gamla, du fria.

Med sin sidenfana i teten tågade härpå flertalet deltagare i slutna trupp till Kumla hotell, där supé intogs under animerad stämning.

Strängnäs F. K. P. R.

frade i samband med sommarmötet en 10-årsfest den 16 juni. Tioårsberättelsen upplästes av ordf., fru A. Widebeck. Därav framgick, att föreningen bildades den 6 februari 1906 av fru Ann Margret Holmgren. Vid startandet ingingo 15 medlemmar. Medlemsantalet hade i regel varit i stigande och tagit endast föga inflytande av de politiska partimötena. Medlemsantalet nu omkring 76.

Samarbetet hade ägt rum med Fredrika Bremer-kretsen och föreningen åtnjöt sympati inom samhället. Sammankomster hade i regel ägt rum å Drätselkammarens lokal. Stadens tidning vore föreningens bevågen och refererade utförligt dess förhandlingar. Ordförandena under åren hade varit fru Ehrlin v. Heijne, fru E. v. Engeström och fru A. Widebeck. Vid 10-

Norra Bosättningsaffären

21 NORRTULLSGATAN 21
2:dra huset från Odenplan.

Lager av

Glas-, Porslins- o. Husgerädsartiklar.

Allm. Tel. 15353.

HOTELL VICTORIA

Norra Smedjegat. 14, (Hörnet av Herkulesg.) Stockholms äldsta, billigaste och mest välkända privathotell. Tyst och fridfullt läge strax vid Brunkebergs- och Gustaf Adolfs torg. Elektriskt ljus o. telefon i rummen.

Vördsamt Fru Greta Schubert.

Post- o. Telegrafadr. HOTELL VICTORIA. Riks 53. Allm. 6657.

Södertelje-Tidningens tryckeri

rekommenderas. Allt slags tryck utföres väl och billigt. Annonsera i Södertelje-Tidningen, stadens och ortens bästa annonsorgan! Pris pr mm. 5 öre före, 4 öre efter texten.

Red. och utgivare O. DEHN
R. T. 23. A. T. 231.

För resande att beakta!

Löfvs hotell ARVIKA rekommenderas!

Nya rösträttsbrevkort

med uttalanden av Fredrika Bremer, Selma Lagerlöf och Ellen Key, infattade i konstnärlig omramning i rösträttsfärgerna, gult och vitt, och med rösträttsmärket i ena hörnet.

Brevkort med svenska flaggan och rösträttsmärket.

Pris 5 öre pr st. eller 4 kr. pr 100.

Rekvireras genom Rösträttsbyrån: Lästmakaregatan 6. Stockholm.

årsfesten överlämnades ett av länets förra landshövdingefru, Sofi Boström, ständigt ledamot av föreningen, till föreningen skänkt standar, förfärdigat genom fröken Emma Aulins försorg. Förutom det vanliga emblemet hade standaret försetts med Strängnäs stads vapen: *nyckel* och *svärd*. Fru Widebeck berörde med några ord betydelsen av ett standar och förpliktelsen att icke svika detsamma och utbringade ett leve för givarinnan och för den kvinnliga medborgarrätten. Föreningens hedersledamot, fru Ann Margret Holmgren, jämte övriga deltagare i sommarmötet, voro för aftonen föreningens gäster. Efter mötets slut tågade man till Arbetareföreningens festligt dekorerade lokal, företrädda av det nya standaret. Under generalskan Bergmans och fru E. Stenbecks värdinneskap samlades man därstädes omkring te och smörgås till — "förbrödringsfest".

Rösträttssådd på landsbygden.

Vid länsmötet i Ronneby i oktober 1915 upptogs till diskussion frågan: Vad kan göras för att få rösträttshärdar här och där i våra socknar i Blekinge? Man kom till det resultatet, att man borde föranställa en rösträttsturné i kringliggande byar och samhällen för att på det sättet samla intresserade kvinnor och åstadkomma en samslutning bland dem. Mot 50 öre i medlemsavgift skulle de sättas i tillfälle att ingå i Blekinge länsförbund. Mötet anmodade länsförbundets ordförande, fru A. Tönning, att företaga resor inom länet och verka för saken. Detta har också skett dels genom föredrag och dels mera privat. I Asarum, Trenså och Lyckeby ha inskrivits inalles 29 medlemmar. Dessa resor komma att fortsättas på hösten, och hoppas vi på så sätt vinna medlemmar på de flesta orterna inom länet. Vi hoppas och tro på ett gott resultat. Må Blekinge bygder samla en stor medlemssiffra till det stundande sommarmötet 1917!

Uppsala i juni 1916.

Augusta Tönning.

HELFRID JOHANSSON

FÄRG-, KEMIKALIE- & PARFYMAFFÄR - Birger Jarlsgratan 29, Stockholm

Välsorterat lager av Sjukvårdsartiklar, Kammar, Spegel, Borstar, Hår- & Munvatten, Handcrämer och Tinkurer, Tvål, Såpa och alla slags Putsmedel.

Rikstel. 685. Sthlmstel. 8318.

Telefonorder exp. omgående.

JÄMTSLÖJDS-LOTTERIET

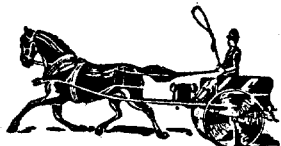
i ÖSTERSUND

Jämtslöjds förening för kulturella mål permanenta varulotteri.

Dragning den 15/3, 15/6, 15/9, 15/12 årligen.

Största vinstmöjligheter! Gedigna vinster!

Lottpris 2 kronor. Driftiga kollektioner med goda referenser antagas.

Arvika Vagnfabrik, Arvika.

Sveriges största fabrik för tillverkning av alla sorters lyx- och arbetsåkdon

Utställning: David Bagaresgata 1, Sthlm.

Priskurant på begäran. Rikst. Arvika 87, Sthlm 4544.

Begär priskurant även å Kullageraxlar.

Damfriseringen

48 ODENGATAN 48

Rekommenderar sin kamning och ondulation m. m.

Brudklädsel arrangeras smakfullt och billigt. Kamning i hemmen.

Vördsamt

ANNA TROLLE.

A. T. 12920.

Skånska Handskmagasinet

Etablerad 1819

42 JÄRNTORSGATAN 42

Allm. Tel. 14168

Välsorterat lager av in- och utländska Handskar och Vantar.

Parfym och herrekliperingsartiklar m. m.

Medlemmar i F. K. P. R. erhålla rabatt.

Nya kvinnliga stadsfullmäktige.

Till ledamot i Linköpings stadsfullmäktige efter framlidne fabrikör P. E. Lindquist har utsetts fru Eva Hanzén, som är Linköpings första kvinnliga stadsfullmäktige.

Till ledamot i Ystads stadsfullmäktige har invalts fru Thora Cavallin.

Utmärkelser.

Medaljen Illis quorum har av k. m:t tilldelats fröknarna Beatrice Dickson och Hildur Djurberg, varjämte den sällsynta utmärkelsen Konungens medalj tilldelats fröken Elin Montelius.

Vidare har medaljen Litteris et artibus tilldelats fru Harriet Bosse.

Kvinnliga Akademici.

Fröken Gunhild Bergh, den yngsta av årets promoti, disputerade nyligen för sin doktorsgrad och försvarade en avhandling om Litterär kritik i Sverige under 1600- och 1700-talen. D:r Bergh är den nittonde svenska kvinnliga filosofie doktorn, den första var som bekant d:r Ellen Fries.

Bland dem, som senast avlade akademiska examina vid Stockholms Högskola var Sveriges veterligen första kvinnliga licentiat i konsthistoria. Licentiaten Gerda Boëthius, som med högsta betyget tagit sin examen, är född 1890, blev student julen 1910 och har sålunda på endast fem och ett halvt år uppnått sin nuvarande värdighet. Sitt intresse har licentiaten Boëthius huvudsakligen inriktat på Sveriges medeltida konst, hennes licentiatavhandling behandlar "Mälardalens och Dalarnas medeltida tegelarkitektur", och hon fortsätter nu sitt redan sedan länge pågående inventariseringsarbete i sin fädernebygd — Dalarna — kyrkor, ett arbete, som utgör ett led i det stora verket Sveriges kyrkor.

Använd L. K. P. R:s brevkort och agitationsmärken.

»Always Ready». Mycket stor ärml. Kr. 3.90.

»Cellular». Kr. 3.50.

»Alexandra». Kr. 3.—.

»Arbelon». Kr. 1.85.

»The Quakeress». Kr. 2.50.

»Bertha». Kr. 3.—.

BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR

Drottninggatan 57, Stockholm.

Rikstel. 1726.

Allm. Tel. 1410.

Till landsorten mot postförskott + porto.

FRU HEDENSKOGS

Privata Förlossningshem

TROLLHÄTTAN

Rikstel. 145

Meddelande från V. U.

L. K. P. R:s ordförande är bortrest under juli månad.

L. K. P. R:s sekreterare är bortrest under juli och augusti. Brev och förfrågningar adresseras under tiden till Rösträttsbyrån, Lästmakaregatan 6, Stockholm.

Undertecknads adress under juli månad är Tvärred.

Nils Nordlund,

sekr. i M. F. K. P. R. i Kristianstad.

Arbetet ute i landet står på grund av utrymmesskäl över till nästa nummer.

Stockholm, Ivar Haggströms Boktryckeri A. B., 1916.